

recordant com m'ho havia anunciat una persona amiga, i ni estava prou segur que no vagi pronunciar *estaló* ni podria jurar tampoc que ho fes amb caràcter lingüísticament ingenu. — 2 Ho entén bé? Si és en algun doc. vell, cf. el *stallone* 'costell' que trobo en un doc. b-llatí del N. de França S. IX citat en el DCEC nota 1. — 3 Sembla doncs que es tracti d'una locució adverbial *tirar d'estaló*, i podria contenir el nostre mot, per comparació amb l'acte de clavar una estaca o esqueix, però guardem-nos d'assegurar que no entri per ací, alhora, el verb *estalonar* derivat del *taló*. — 4 Me'n fio força menys quan veig que JMSagarra parla d'un troç espès sense *esteloc*, car en temps del seu *Comte Arnau* (p. 205) ja havia pres massa el costum de «crear» amb mots curiosos libats a casa d'altri. — 5 Ja allà van quedar decidides les vacil·lacions de Moll (*AORBB* III, 68, *AlcM*), i els dubtes o errors de M-Lübke, Ronjat, Bloch i Gamillscheg sobre el mot francès. — 6 Havent llegit Mussafia malament *escalonar*, ja Gaston Paris li ho féu rectificar, adonant-se de la identitat etimològica amb el mot francès (*Rom.* VI, 1877, 298) i remetent a l'article segon d'*étalon* en el *Lit-tré*. — 7 «... la Catrineta és la meua criada: / era un famós servei din del temps, més avui, pobreta, / això 's pas lo matei / ... tota vella que és, encara és ben valenta, / fora ['llevat que'] és un cap *estorlocat*: / sempre fa calque desbarat!», Saïset (*Perpiny.*, 84); «queden allà, *estorlocats*, a guaitar el cel, com si una borromba els hagués caigut sus de la closca», Ant. Cayrol (*JPCerdà, Cont.*, 42). Cf. *estorlic*, s. v. ESTORNELL.

Estaloc, V. *estaló* *Estaloir*, probablement mal llegit per *esbaloir* (ESBALAIR) *Estalonada* i *estalonar*, V. *estaló* i *taló* *Estalvi*, V. *estalliar*

ESTALVIAR, 'fer economia (d'una cosa)', 'plànyer (un mal), evitar-lo (a algú)', mot comú amb l'oc. ant. *estalliar* id., que avui s'estén a tot el territori (llevat la costa de Provença) i fins un poc més enllà al Nord-est: mot d'origen incert, però en tot cas emparentat amb el basc ant. i dial. *estalbe* 'protecció', 'lloc protegit, cobert', derivat en basc de *estal-i* 'cobrir, protegir' amb el sufix *-be* 'a sota, davall' (pròpiament 'cosa sota protecció'); fóra doncs ben convincent d'admetre que, en la Romània primitiva dels dos vessants pirinencs, es vagi formar un ll. vg. tardà *ESTALBEARE, derivat d'aqueix mot basc amb el sentit de 'posar sota protecció', del qual provindria *estalliar* sense cap dificultat semàntica ni fonètica (cf. *canviar* < CAMBIARE); si no fos que la presència del mot (i ja en el S. XIII) fins més enllà de Limoges, Lió i Grenoble, que sembla oposar-se a una procedència basca, no s'explica bé si no és comptant que, en certs estrats anteriors a les invasions indoeuropees, hi havia hagut comunitat de vocabulari, i àdhuc gran semblança de llengua, fins més enllà dels límits d'Aquitània. □ 1.ª doc.: darrer terç del S. XII.

En efecte, Guillem de Berguedà, que ja era mort en

els primers anys del S. XIII, escrivia: «qu'els no quèron mas manjar, / mas eu lo hi faray peccar / si 'n cort van per *estalliar*» més o menys ja amb el sentit modern de 'fer economies' (*Canç. Gil*, f.º 124v, *ARom.* XXIII, 39). L'aparició en el territori d'Oc és quasi coetània, car figura allà en moltes obres del S. XIII, ja en Elias Cairel (Sarlal, Dordonha, primer terç del segle).

En català el trobem sovint en quasi tots els grans autors i fases de la literatura medieval, i tant en el sentit d'economia com en el moral de 'plànyer un mal, salvar de la mort, etc.'. En el primer: «haver guanyada Múrcia --- al bisbe de Barcelona --- e ell dix --- assats ne haviem complit nostre deute, pus la liuràvem a aquell --- car nós fafem gran messió aquí, e aquella messió *estalliar*, e si més ne fafem, que la perdriem», Jaume I (*Cròn.*, Ag., p. 453); «l'aver del dolent, qui-l ha mal guanyat --- e en son cor ten gran guerra, qui del *estalliar* e del guanyar, qui del guardar e del conquistar, que ell no ha pensament --- sinó ten solament de son haver», *Senescal d'Egipte* (*NCL* XLVIII, 145); «semblant és si per ergull va a vanaglària, si l'om és ligat per peccat de avarícia: tantost te darà grans senyals si'l mous a rres en què ell conega que pot guanyar o *estalliar* res», Eiximenis (*Terç*, 129); «yo veig, senyors, que ab scassesés són fetes totes nostres provisions: e ara, senyors, no és temps de *stalliar* sinó de lançar, perquè una vegada obtingam la conservació d'aquest stat», 1461-5 (deliberacions en la guerra contra Joan Sens Fe, *CoDoACA* XXII, 80); «per guardar les poques vitualles que havem cullides y per *stalliar* loguers de gens stranyes, qui acostumen de venir en lo temps de traura sal e se'n porten tots los diners», en un doc. d'Eivissa de 1505 (Macabich, *Feudal.*, 45). I OPou: «*estalvi*: parsimonia; lo qui *estallia*: parcus» (*TbPu.*, 304).

L'acc. moral avui és poc divulgada, i tant per això com perquè té grans possibilitats d'aparició en el to de la literatura antiga, tant jo com altres lexicògrafs l'hem recollida molt sovint i amb tota varietat de matisos. També ja des del S. XIII; en Desclot, quan el Comte de Foix aconsella a Ramon Folc la capitulació de Girona: «e-us concell que-us retats al rey de Fransa e *estalliarets* la vida a vós e a tant cavaller que <à> assí ab vós» (§ 156, *NCL* v, 44.12). No sempre es tracta d'*estalliar la vida*, però sí que se sol parlar de greus perills o amenaces desesperadores, i no sempre es conserva el complement *vida* o anàleg, car sovint, omès el complement, es presenta en construccions pregnants transitives o reflexives, entre altres prenent com a complement directe la persona beneficiada per la salvació: «són fort reprenedors --- uns nicis hòmens ultracuidats, qui dien que per *estalliar* un hom criminós de mort, no duptarien de fer fals sagrament --- molt pus greument pecquen e delinquexen que no ha fet lo criminós, lo qual cuiden *estalliar*», Eiximenis (*DoctrComp.*, *NCL.*, 59); «ne jurar fals per *estalliar* de perill a nengú», «los marinés altre remey no han, sinó si 's poden afe<r>rar ab alguna taula, e poden-se *estalliar* si la nau és rompuda», StVicentF (*Quar.*, 313.88, 21.15). I encara amb una altra cons-